

УДК 811.133.1'44

Смольницька О. О.

**КОЛЬОРАТИВНА СИМВОЛІКА У ФЕЄРІЇ МОРІСА МЕТЕРЛІНКА
«СИНІЙ ПТАХ»: ПРОБЛЕМА АДЕКВАТНОГО ПЕРЕКЛАДУ НАЗВИ
(НА МАТЕРІАЛІ РОМАНСЬКИХ І ГЕРМАНСЬКИХ МОВ)**

У статті простежується символіка синього й блакитного кольорів у п'єсі М. Метерлінка «Синій птах», з компаративною метою залучається матеріал романських і германських мов. Як ілюстративний матеріал наводяться лексеми кельтських і слов'янських мов. Кольоративи розглядаються відповідно до українського мислення. Аналізується сучасний переклад Д. Чистяка. Задіюється філософський, мистецтвознавчий, релігієзнавчий, міфологічний аналіз.

Ключові слова: п'єса-феєрія «Синій птах», переклад, кельти, софійність, ініціація.

Смольницкая О. А. Колоративная символика в феерии Мориса Метерлинка «Синяя птица»: проблема адекватности перевода названия (на материале романских и германских языков). – Статья.

В статье прослеживается символика синего и голубого цветов в пьесе М. Метерлинка «Синяя птица», с компаративной целью привлекается материал романских и германских языков. Как иллюстративный материал приводятся лексемы кельтских и славянских языков. Колоративы рассматриваются в соответствии с украинским мышлением. Анализируется современный перевод Д. Чистяка. Применен философский, искусствоведческий, религиоведческий, мифологический анализ.

Ключевые слова: пьеса-феерия «Синяя птица», перевод, софийность, инициация.

Smolnytska O. O. The symbolic of coloratives in the play-féerie “The Blue Bird” by Maurice Maeterlinck: problem about appropriate translation of the title (by the example of the Romanic and Germanic languages). – Article.

The symbolic of dark blue and light blue in the play-féerie “The Blue Bird” by Maurice Maeterlinck is analyzed. The comparative purpose is using the material of the Romanic and Germanic languages. The lexemes of the Celtic and Slavonic languages as illustrative material are given. The coloratives in assonance to the Ukrainian mind are examined. The modern translation of Dmytro Chystyak is analyzed. The philosophical, artistic, religious, mythological analyses are given.

Key words: play-féerie “The Blue Bird”, translation, Celts, Sophian, initiation.

У зв'язку із синтезуванням різних наукових галузей і створенням нових напрямів (психолінгвістика, когнітивне перекладознавство, інтерсеміотичний переклад (Р. Якобсон) та пов'язана із цим підходом інтермедіальність), а також постійним розвитком вітчизняного перекладознавства цікавим є нове прочитання класики, зокрема складних текстів, які містять кілька шарів: лінгвістичний, міфологічний, релігійний тощо. Так, найвідоміший твір М. Метерлінка – п'єса-феєрія «Синій птах» (“L'Oiseau bleu”, 1908) – являє собою феномен, оскільки вона дуже популярна в українського читача й дослідника (наприклад, праці Т. Чернігової про філософське та релігійне наповнення цієї містерії), проте досі існують різні інтерпретації образної системи тексту, починаючи з перекладу назви. Отже, цілісного й адекватного сприйняття цього твору в українській рецепції ще немає, тоді як п'єса Метерлінка – дуже багатий матеріал із різними контекстами, вона може бути своєрідним «ключем» для відкриття українськими перекладачами філософських і релігійних проблем, а також розуміння мистецтва. Це зумовлює актуальність дослідження.

Питання кольоративів неодноразово постає в сучасній українській лінгвістиці (А. Іншаков, П. Гримашевич, Т. Давиденко, І. Покровська та ін.), зокрема, спостерігається інтерес до розрізнення кольорів і відтінків представниками різних національностей, тобто на фізичному й психологічному рівнях (М. Закурдаєва). Відповідно до окресленої методології в пропонованій статті розвивається питання відтворення лексеми *bleu* в Метерлінка.

Мета статті полягає в аналізі символіки кольорів у згаданому творі Метерлінка. Відповідно ставляться такі **завдання**: 1) окреслити український контекст перекладу п'єси; 2) здійснити лінгвістичний аналіз слів «синій» і «блакитний», а також інших варіантів у різних мовах романської та германської груп, щоб з'ясувати відмінність передавання означених епітетів; 3) простежити релігійно-філософську та іншу символіку п'єси Метерлінка; 4) порівняти твір із французькими народними казками, в яких фігурують синій (блакитний) птах і магичні предмети небесного кольору, тобто простежити міфологічні паттерни.

Відкриття творчості Метерлінка в Україні відбулося майже одночасно з російською рецепцією, оскільки якраз спостерігався розвиток символізму. «Синій птах» як найвідоміший твір цього автора перекладався Є. Тимченком («Синя пташка»); у радянські часи – М. Рильським і Н. Гордієнко-Андріановою («Синій птах»); відомий «Синій птах» у перекладі Н. Павловської. Отже, скрізь зберігається епітет «синій». Нещодавно нова версія перекладу була представлена Д. Чистяком (2007, 2011), який відтворив назву п'єси як «Блакитний птах». Виникає питання: який епітет-кольоратив може адекватно передати символіку твору? Одразу з'являються труднощі, оскільки у французькій мові як «синій», так і «блакитний», «голубий» передаються лиш одним словом – *bleu*. Аналогічно – в англійській мові (*blue*; це ж слово означає «сумний»); «синій» може бути *dark blue*, а блакитний – *light blue*) і німецькій (*blau*). Англійське *navy blue* означає «темно-синій» (навіть

дуже насичений колір), що відповідає польському *granatowy*. Проте в германських мовах переважно дотримуються лише одного варіанта. Це зумовлено історичними причинами. Як стверджує кельтолог Т. Михайлова, французьке слово *bleu* стало позначати основний відтінок (синій, блакитний) лише на початку XIX ст., а в XIV – XV ст. перекладалося саме як «голубий, світло-синій»; цей епітет запозичений із давньоверхньонімецької мови (*blau*), а до того було старофранцузьке *blou* – «блакитний, світло-синій». Синій тон позначався *inde* (буквально «індійський» – звідси «індиго», причому така дефініція була в інших західноєвропейських мовах пізнього Середньовіччя), розрізняли «лазуровий, голубий» (*azure* – звідси «азурит»), «павичевий» (*paonaz*), «небесний» (*celeste*) тощо [10, с. 80]. В інших мовах, як-от іспанській, кольорова диференціація так само чітко виражена, як і в давніх романських мовах – наприклад, «синій», «блакитний» – *azul*, а «лазуровий», «небесний» – *celeste*.

У німецькій мові прикметник *blau* має схожі значення. М. Маковський порівнює це слово з аналогами в кельтських мовах і латинській. Дослідник зосереджується на індоєвропейських коренях і зазначає, що синій – це «найвища барва сакрального вогню, який горить, барва, яка торкається «неба», тобто кам'яного склепіння» [6, с. 514], і виводить його етимологію зі слова «камінь» у гельських мовах. Можливо, цим пояснюється архаїчний засіб у сербській юнацькій пісні «Королевич Марко і розбійник Муса» («Марко Краљевић и Муса Кесерџија»): Марко Краљевић у тюрмі «почорнів, наче сизий камінь» («*поцрнџи као камен сџи*») – ототожнені синій і чорний кольори, згадано саме камінь); російський переклад І. Голєніщева-Кутузова – «*почернел он, словно камень сизый*» [12, с. 75], бо сербське «*сџи*» – це не «синій», а «сизий», навіть «попелястий» («блакитний», «синій» сербською – «*плав*»).

Продовжуючи етимологічний аналіз, М. Маковський пояснює: «Синій колір – це символ зникнення, «припинення» всього земного й переходу в небесне» [6, с. 514]. Також учений припускає зв'язок синього з вогнем, звертаючись, зокрема, до німецьких діалектів: одна з барв дільниць (чакр) сакрального вогню в язичників була синьою [6, с. 514]. Згідно з наведеними гіпотезами синій пов'язаний також і з вологістю, і з рухом. Отже, головні семантико-символічні функції синього кольору – це сакральність, небесність, перехід матеріального (тверді) у нематеріальне (небесне). Синій – це й небо, і «місток» переходу або річ, в якій закодова-

на небесна сутність чи функція – камінь. Звідси – пов'язаність із храмовим склепінням, містичним началом.

Але наскільки коректно перекладати назву птаха у творі Метерлінка як «синій»? Для точної відповіді на поставлене питання треба звернутися до контексту творчості драматурга. Кажучи про впливи на формування творчого методу Метерлінка, перекладач Д. Чистяк наводить цілий дискурс: «...александрійські¹ неоплатоніки, богословська література, потужний пласт європейського фольклору (в першу чергу казок), середньовічні куртуазні романи й мораліте, фламандська містика (передусім Ян Ван Рюйсбрук, Якоб Бьоме та Майстер Екхарт), єлизаветинський театр (надто ж – Джон Форд і Вільям Шекспір), німецький романтизм (зокрема брати Шлетелі та Новаліс), американський трансценденталізм, живопис англійських прерафаелітів (передусім Данте Габріель Россетті), філософія Артура Шопенгауера², концепція інтуїтивізму Анрі Бергсона, музика й драматургія Ріхарда Вагнера, сучасні йому окультисти...» [7, с. 4]. Це важливо враховувати при аналізі символіки бельгійського автора.

Сам перекладач так мотивує обрання терміна «блакитний» замість «синій»: «Але хто ж отой загадковий Блакитний птах? «Щастя», – писав Леонід Андрєєв. «Істина», – відказував Єфим Еткінд³. На нашу думку, таке однобоке тлумачення образу недоречно. «Омана», – скептично зазначав Мішель Оттен. Звернімось до літературної аналогії. Єнський романтик Новаліс (1772–1801) не встиг завершити знаковий роман «Генріх⁴ фон Офтердінген», таку собі «Одіссею в блакитному» (Жюльєн Грак). У ньому головний герой, юний Генріх, мандрує світами за покликом таємничої Блакитної Квітки» [7, с. 112], і далі: «Щось схоже і в Метерлінка: Блакитний Птах став поводити до всесвіту й відлетів, лише тричі явившись: у казковому Саду Ночі, у Царстві Майбуття й у Хижці Дроворуба. Саме задля збереження асоціації між творами <...> згідно з думкою Александра Блока ми повернули в перекладі питому назву «Блакитний птах» замість заяложеного «Синього». Блакить-бо в символістській, та й у романтичній традиції завжди позначала ідеальне» [7, с. 112–113]. Із цими аргументами важко не погодитися, але слід розглянути кольорову символіку докладніше.

Питання кольору у творі Метерлінка містичне. Синій, блакитний – кольори всього духовного. Мантія Діви Марії – синя (у поезії Божа Мати названа «голубою лілеєю»), навіть волосся Пречистої в народній католицькій іконографії лазурове.

¹ У цитуванні не міняємо правопису, хоча правильно – олександрійські, Екхарт тощо (Тут і далі примітки наші – О.С.).

² Правильно – Шопенгауера або Шопенгавера (нім. Schopenhauer), оскільки h передається як g.

³ Перекладач іде за традицією ігнорування передачі російських імен, хоча мало б бути Юхим (Еткінд), Олександр (Блок).

⁴ Гайнріх (Heinrich).

Наприклад, в Італії під час святкової ходи й театральних вистав скульптури Мадонни були саме такими: синє вбрання й лазур, яка переходить на волосся [3, с. 12].

Також синій означає все таємниче й незбагненне. Це символ віри й вічного спокою. У Біблії сапфір прямо ототожнюється з небесним, божественним, Богом (аналогічно – у поезії Г. Сковороди). У католиків це колір небес. Ще це смирення, благочестя, сумирність, самопожертва, невинність, відданість. Синій – це й чоловічий колір (Бог-Отець; царство Аїда – напівморок, сині тіні), і жіночий (Ніч у феєрії «Синій птах»); нічна семантика аналізується нижче.

З давніх-давен чистий синій колір був рідкісним; у фізіології стверджується, що найперше людина навчилася розрізняти червоний колір, а синій – останнім, тому, скажімо, у старогрецькій мові важко вичленувати синій / голубий [9, с. 63], як і в старогерманських мовах (наприклад, у саксів), де *blau* й інші варіанти позначають не лише синій, але й сірий, зелений, темний, чорний [9, с. 95–96]; аналогічно в кельтів: середньоірландське *glais* – «сірий», «синій» (літ., про очі) і «зелений» (трава, листя). Звідси багатозначність прощального вірша святого Колюмбана (Колюма Кіллі) «*Fil súil n-glais*» (дослівно «Ще синє око»; у перекладі Олени О'Лір «*Сіре око / Ще з Ірландією поки...*» [10, с. 84]). У зв'язку з первісним сприйняттям нерозрізнення відтінків і кольорів становить складне завдання для перекладу. Тому стає зрозумілим, чому в Біблії синій колір згадується рідко; у Гомера відтінки голубого або синього також не завжди визначені. Секрет синьої та блакитної фарби в Середньовіччя й Відродження зберігався майстрами. Водночас це колір магії: Я. Балека наводить факти, що заклинання й закляття, в яких згадувався синій колір, вважалися найстрашнішими. Синій колір означав блискавку, русалок, нікс, сині плащі чаклунок, туман, диявола, танок фей із синьою шкірою, синім волоссям тощо. У Середньовіччя переслідували жінок, одягнених у сині плащі, бо вважали їх відьмами. Було небезпечно тримати вдома сині світильники, сині трави тощо [1, с. 149–150]. Але синій цикорій, за повір'ями, оберігав мандрівників, а синій ялівець у германських і романських народів був захистом від демонів [1, с. 151]. У XV ст. куртуазна лірика ототожнювала синій колір і любов до Прекрасної Дами (під якою розумілася не фізична особа, а церква катарів). «*На синьому лотосі возсідає Гор-дитина (Гор Харпократ) – образ дитинства й синій колір символізують тут надію*» [1, с. 159]. Одразу згадуються Тільгіль і Мігіль – адже саме дітям дано пізнати синє (небеса, Бога), тобто за Христовим завітом увійти в царство небесне. У буддизмі синій колір означає «*порожнечу, нескінченність і бездонність світу*» [1, с. 160]. Можливо, Метер-

лінк застосував і певні буддійські мотиви, що не дивно з огляду на тодішню моду. Отже, синій колір – божественний і хтонічний водночас.

Натомість в українській мові словосполучення «синій (блакитний) птах» не є усталеним і переважно не відбите у фольклорі, тоді як у французьких казках такий образ існує (казка мадам д'Олнуа «*L'Oiseau bleu*» – назва точно як у Метерлінка, але зміст інший: короля перетворили на сім років на блакитного птаха – відгомін ініціації). Ставлення слов'ян до синього кольору пов'язувалося з містикою, але в танатологічному контексті: синій і темний, чорний часто не розрізнялися й були в народі барвами жалоби [10, с. 23–24], як і темно-фіолетовий в українському вбранні (хоча є винятки в західних регіонах, де фіолетові барви – буденні); недарма в персонажів нечистої сили синя кров. Натомість блакитний (голубий) – занурення в небесну таємницю. Дослідники справедливо стверджують, що європейське сприйняття синього кольору відрізняється від слов'янського: якщо, наприклад, у культурі Срібного віку синій колір асоціювався з водою й смертю (переходом), то у Й.-В. Гете це – прагнення слідувати за синявою [10, с. 23–24]. Це готує ґрунт для сприйняття софійності (небесної синяви). Аналогічної думки дотримується О. Лосєв, докладно проаналізувавши міфічну сутність синього й блакитного кольорів: «*Падаючи на <...> тілесну порожнечу, воно [світло – О. С.] йде в неї, у глибину її й там губиться, нікуди не виходячи в інше місце й не звільняючись від цього туманного марева порожнечі. Такий саме блакитний або синій колір. У синьому кольорі є енергія, яка йде та заводить удалечинь, але це – холодна енергія; вона нічого не дає реального й сама губиться в порожнечі, у глибинах порожнечі*» (переклад з російської наш. – О. С.) [5, с. 255]. Ця ж ідея закладена в досліджуваному творі М. Метерлінка.

У слов'ян синій колір асоціюється з яскравістю, силою, а блакитний (голубий) – із пестошамми, ніжністю («голубити», «голубчик») [10, с. 25]. В інтермедіальному аспекті можна згадати відому картину Т. Яблонської «Юність» (1969 р.), де хлопець готується вступити до ставка ультрамаринової синяви. Це означає перехід, звідси подвійне розуміння й навіть деяка міфологічна танатологічність полотна.

Постає інше питання: чи можна знайти в українській культурі аналог вислову «синій птах»? Український пісенний фольклор пропонує вислів «сизий птах», «сизий голуб» тощо, але застосувати такий варіант для перекладу некоректно. Варіант «сизий» надто буквальний, і тоді незрозуміло, чим таємничий птах, якого шукають діти, відрізняється від інших. До того ж «сизий» – це не «синій». В українській мові усталений епітет «сизий голуб» якраз підкреслює незмінну ознаку

птаха й давно став поетичним кліше. Він стертий, а отже, сизий птах – такий, як усі, його кольорова ознака сама собою зрозуміла. Як тоді розрізнити мрію – синього птаха – серед інших? Сизий колір – це не чисто синій, а мішаний, із сірим і ліловим. Недарма фея Берліона каже, що не візьме звичайного птаха, бо він недостатньо синій – у перекладі Д. Чистяка «не досить блакитний» [7, с. 20]. Отже, епітет «синій птах» якраз відповідає змісту феєрії: недарма, побачивши дрозда в країні, де живуть померлі дідусь і бабуся, Тільтіль і Мітіль одразу розуміють, що саме цього птаха вони шукали, адже дрізд «блакитний-преблакитний, як волошка» [6, 39] (отже, не сизий; до речі, волошки якраз не блакитні, а насичено-сині з фіолетовим чи пурпуром або яскраво-голубі, проте з переходом у синяву). Проте в російському перекладі М. Любимова птах «синий-синий, как шар из синего стекла» [8, с. 514]. Це точно відповідає оригіналу, де Тіль каже “...comme une bille de verre bleu!” (13). Вочевидь, тут асоціація з різдвяною іграшкою на ялинці або з іншими предметами декору, які діти бачили в багатих крамницях чи у вікнах заможних будинків (адже за твором герої дуже бідні й можуть лише дивитися, як веселяться інші, натомість не маючи матеріальних благ). Навряд чи це лампада, хоча сині лампади теж бувають. Таким чином, для українського мислення синій колір птаха – виняток, а не правило, тому збереження оригінальної назви підкреслює фантастичну ознаку знахідки.

Синій птах також означає небесний колір (звідси вже згадана «блакитна квітка» Новалиса або неоромантичне кредо *ins Blau* – у вітчизняній традиції його наслідувала Леся Українка). Край, де блаженствують вічно молоді душі родичів, нагадує рай або (якщо розвивати міфологію) кельтський острів Аваллон (не забуваймо про галльські паттерни франкомовної культури; наприклад, у тому епізоді, де тварини й дерева нападають на Тільтіля, а Дуб виступає царем лісу, легко вгадується друїдичний культ, віддзеркалений у бретонських казках). Гіпотезу про Аваллон як молодильний край і його зв'язок із «Синім птахом» висунула Олена О'Лір, пов'язавши цю реалію з ученням Е. Сведенборга [4]. Такий збіг не дивний, якщо знати про кельтське походження багатьох французьких казок. Варто згадати й таку деталь, що в саду Дідуся і Бабусі Тіль завжди є яблука [6, с. 38], а яблуна – типовий кельтський символ потойбіччя. Проте якщо кельти переміщали своїх богів та інших чарівних персонажів не на небо, а на острови чи в пагорби (тобто в одну лінійну смертним площину), то в Метерлінка, вочевидь, Країна Спомину – це все ж таки аналог християнського раю, який традиційно на небесах. Діти проходять ініціацію, мандруючи крізь різні площини: на землі, під землею (царство Ночі уявляється як

несвідоме, а несвідоме, за Юнгом, це підземний світ) і над землею (рай). Потім вони повертаються з мандрівки-ініціації на землю – додому.

Синій колір нагадує й небо, і море, тому містить у собі й висоту, і глибину. Тобто синій птах – це втрачена гармонія, яку слід віднайти, щоб набути багатомірності. До того ж цей колір архетиповий, один із первинних (інші два – червоний і жовтий). Із п'ятми першим виходить синій колір (знов асоціація з несвідомим, недарма в царстві Ночі птахи саме сині), а зі світла – жовтий. Отже, синій – це ще й колір ночі, а Діти Блакиті – *ненароджені*, фактично це і є *Діти Ночі* (як у кельтів та інших народів іменували фейрі, *fairy*), тобто потойбічних істот). У Р. Кіплінга в казці «Ніж і Оголена Крейда» (“The Knife and the Naked Chalk”) (збірка «Нагороди й феї», “Rewards and Fairies”, 1910 р.) герой, щоб добути для племені ножа, іде саме до Дітей Ночі й віддає їм око, як Один, тобто проходить ініціацію.

Які ще можна обрати українські аналоги слова «синій», «блакитний»? Синього птаха можна назвати й «лазуровим», але цей епітет став надто солодкавим від надмірної стертості. До того ж це слово не стало б цілком зрозумілим персонажам-дітям. Є слово «блаетний» (аналог із волошкою – блаеткою), але воно менш відоме читачеві. Хоча легко уявити колір волошки: це якраз така синява, яка потрібна героям Метерлінка. Інші синоніми – «ясно-синій», «волошковий», «блакитнявий» – більш вузькі в значенні.

Але, як відомо, Метерлінк – символіст. Його синій птах – це синява небесної Софії. Недарма в тексті сказано, що знайдення цього птаха додасть сміливості бачити приховане [7, с. 23]. Одне з тлумачень цієї тези – інтуїція. Діти, на відміну від дорослих, її мають. Отримують інтуїцію після смерті дідусь і бабуся, ставши «як діти» (за Христовим завітом). Дитяча, сакральна мудрість – і в «*дітей Блакиті*» [7, с. 88] (знову небесний колір) у Царстві Майбуття (Палац Лазуру) [7, с. 85].

Продовжуючи вищезазначену тему фольклору, варто згадати витоки іншого символу феєрії. Фея Берліона питає дітей, чи мають вони Співучу Траву [6, с. 20]. У гасконській казці «Король-крук» («Король воронів») героїня-королева, щоб звільнити свого чоловіка, повинна знайти блакитну [2, с. 223] (інший переклад – синю [12, с. 124–125]) траву, яка співає вдень і вночі та руйнує залізо. Героїня потрапляє до трьох підземних царств: де світить лише сонце, де світить лише місяць і, нарешті, де не світять ні сонце, ні місяць, а завжди чорна ніч (відгомін хтонічних уявлень про несвідоме) [2, с. 223–224]. Королева спочатку бачить голубу траву, але це не та трава; потім знаходить блакитну траву, яка співає вночі й удень, але не руйнує заліза, і лише в царстві вічної ночі знаходить потрібну розрив-траву, яка має всі ознаки

[2, с. 224]. Колір трави, зазначимо, теж блакитний. Цілком імовірно, що франкомовні читачі й глядачі, сучасники Метерлінка, збагнули цю аллюзію, оскільки сприйняли власні пробуджені архетипи. Герої феєрії, як бачимо, теж на своєму шляху зустрічають квазіптахів, які виявляються або не синіми, або нежиттєздатними (як у царстві Ночі, де пурхають блакитні птахи [7, с. 52–53]), або ж змінюють колір.

Ще можна згадати гасконську казку «Видзьобане серце» (або «З'їдене серце»), в якій теж наявний мотив ініціації: жорстока дама примушує закоханого в неї лицаря приносити різні чарівні речі, і серед них – блакитний (синій) птах, мудрий, наче справжній християнин. Принісши блакитного птаха, лицар віддає його коханій. На запитання, чому він такий сумний, кавалер відповідає: «Синя птиця сказала мені, що ви не кохаєте мене» [11, с. 18]. Остання подорож – за королем орлів – виявляється для героя фатальною: орел видзьобує лицарю серце, і нещасний каже: хай інший принесе цю птицю дамі, а «ми не станемо подружжям ніколи, ніколи!» [2, с. 227], після чого героїня йде до монастиря. У Метерлінка закінчення теж відкрите: діти просять глядачів принести їм синього птаха [7, с. 109]. Це означає, що щастя й містична мудрість не живуть у клітках. Аналогічно блакитна квітка – символ недоступного, як Грааль. Отже,

і «Синій птах», і наведені народні казки – класичний приклад ініціації.

Таким чином, синій (блакитний) колір у Метерлінка має багато конотацій, причому центр зміщується від релігійної площини до окультної й навпаки. Проте помітним є виразне тяжіння до софійності від хтонічного начала (землі), змалювання ініціації, яку проходять герої. Отже, синій колір виступає й ознакою сфери несвідомого. З огляду на проведений мистецтвознавчий, міфологічний, релігійний аналіз, наведений фактаж – від кельтських вірувань до богослов'я – стає зрозуміло, що більш адекватно смислову функцію твору передає епітет «синій». Натомість епітет «блакитний», хоч і наголошує на небесній ознаці, водночас зводить назву п'єси до української ідіоматики («блакитна (голуба) мрія», «голубий герой» як ідеаліст). Звичайно, проведений лінгвістичний і мистецтвознавчий аналіз показує, що й варіант «блакитний» у відтворенні задуму Метерлінка теж має право на існування, відрізняючись від епітета «синій», проте доречніше зберегти основу «синій» для сталого вислову «синій птах» – за аналогією до Синьої Бороди, який теж є героєм однієї з п'єс Метерлінка («Аріана й Синя Борода» – “Ariane et Barbe-Bleue”). Робота має перспективу продовження з огляду на багатий компаративний матеріал романської, кельтської й інших культур, зокрема й езотеричного знання.

Література

1. Балека Я. Синий – цвет жизни и смерти. Метафизика цвета / Я. Балека. – М. : Искусство – XXI век, 2008. – 408 с., ил.
2. Казки Франції / Пер. з франц. – Одеса : Аспект, 1993. – 480 с.
3. Кальвино И. Вечно юный Пиннокио / И. Кальвино // Курьер ЮНЕСКО. – Тема номера: Сказка – ложь, да в ней намек... – Июль 1982. – № 7. – С. 12.
4. Лист Олени О'Лір до Ольги Смольницької (8.06.2012 р.) (З особистого архіву Ольги Смольницької).
5. Лосев А. Диалектика мифа / А. Лосев // Миф – Число – Сущность. – М. : Мысль, 1994. – С. 255.
6. Маковский М. Этимологический словарь современного немецкого языка. Слово в зеркале культуры / М. Маковский. – М. : Азбуковник, 2004. – 630 с.
7. Метерлінк М. Блакитний птах / М. Метерлінк ; пер. з франц. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 120 с.
8. Метерлінк М. Синяя Птица / М. Метерлінк // Верхарн Э. Стихотворения. Зори. Метерлінк М. Пьесы / Э. Верхарн, М. Метерлінк ; пер. с фр. – Библиотека всемирной литературы. – Серия третья. – Т. 142. – М. : Худ. лит., 1972. – С. 514.
9. Наименования цвета в индоевропейских языках : Системный и исторический анализ / Отв. ред. А. Василевич. – М. : КомКнига, 2007. – 320 с.
10. О'Лір О. Розсипане намисто. З ірландської середньовічної лірики : поезія. Нові переклади / О. О'Лір // Березіль : Літ.-худ. та громад.-політ. журнал Нац. спілки письменників України. – 07/2012. – № 7/8. – С. 84.
11. Французские народные сказки. – М. : ИЦ «Москвоведение», 2011. – 128 с.
12. Эпос сербского народа / Издание подготовил И. Голенищев-Кутузов. – М. : Наука, 1963. – 354 с.

Джерело ілюстративного матеріалу

13. Maeterlinck M. L'oiseau bleu / M. Maeterlinck [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gutenberg.org/files/38849/38849-0.txt>.